

Udvidet beskrivelse af sprogscreeningsresultater 7.- 9. kl.

Materiale 1		
<p>Materialet undersøger elevens impressive ordforråd (forståelse) med fokus på fremmedord. Eleven vises fire billeder, og der læses et ord op, der svarer til et af billederne. Elevens skal markere, hvilket billede der svarer til det ord, der er blevet læst op.</p>		
Når eleven scorer M i materialet	Når eleven scorer S i materialet	Når eleven scorer F i materialet
<p>Eleven mangler i større eller mindre grad kendskab til fremmedord, der ellers forventes kendskab til på det givne klassetrin.</p> <p>Resultatet kan også være et tegn på, at elevens grundordforråd er begrænset. For at kunne tilegne sig fremmedord kræver det et relativt nuanceret basisordforråd.</p> <p>Eleven har stort behov for, at ord og fagtermer forklares i fagene.</p>	<p>Eleven mangler kendskab til en del fremmedord, der ellers forventes kendskab til på det givne klassetrin.</p> <p>Resultatet kan også være et tegn på, at eleven mangler nuancer i sit basisordforråd. Eleven har behov for, at der er fokus på forklaringer af fagtermer i fagene.</p>	<p>Eleven har generelt godt styr på fremmedord og har mange nuancer i sit ordforråd.</p> <p>De fleste elever har dog fortsat behov for, at der er fokus på forklaringer af fagtermer og fremmedord i fagene.</p>
<p>Forslag til, hvordan man kan arbejde med at styrke ordforrådet:</p> <p>Ordforrådstilegnelse er en livslang proces. Størrelsen og nuanceringen af den unges ordforråd er dog en vigtig forudsætning for både at kunne tilegne sig nye ord og fag-fagligt stof, og samtidig spiller ordforrådets størrelse også ind på evnen til fx at indgå i sociale sammenhænge.</p> <p>For børn og unge med dansk som andetsprog gælder det, at de møder og tilegner sig ord på to eller flere sprog, og at en del af ordene er tilegnet alene på det ene sprog. Dette stiller store krav til både forældrene og lærerne i skolen: Både hjemme og ude skal den unge have stillet så mange ord som muligt til rådighed.</p> <p>I skolen kan man støtte den unges ordforråd, fx ved at:</p> <ul style="list-style-type: none">- Overveje, hvordan man svarer den unge på spørgsmål. Brug præcise ord i længere sætninger frem for korte "ja-nej-svar."- Inkludere flere sanser, når betydningen af nye ord skal indlæres. Støtte fra visuelle ressourcer, musik og evt. konkrete genstande understøtter ordforrådstilegnelsen og sikrer, at ordene bliver bedre husket.- Bruge overbegreber og underbegreber, for derigennem at hjælpe med at organisere ordene ift. hierarkier.- Gentage ordene mange gange og arbejde temaorienteret. Dvæl gerne ved samme emne over længere tid.- Arbejde med særlige træk ved ord, ord der lyder sjovt, har sjove bogstavkombinationer osv. Giv gerne huskereglere, der kan understøtte hukommelsen fx i forhold til stavning.- Tale med den unge om kollokationer – altså ord der ofte høres og skrives sammen; fx "hammer og søm".- Tale om, hvad ordets modsætning kunne være.- Gøre den unge opmærksom på homonymer (altså ord der lyder ens, men betyder noget forskelligt) og synonymymer (ord, der betyder det samme eller næsten det samme).- Understøtte brugen af tillægsord og biord, som er med til at nuancere ordforrådet.		

Materiale 2

Materialet undersøger, hvor mange forskellige ordtyper, bøjninger og sætningskonstruktioner eleven kan forstå. Eleven præsenteres for en række billeder. Der læses en sætning op for eleven, og eleven skal så sige, hvilket billede sætningen passer til.

Når eleven scorer M i materialet

Eleven har et stort behov for at tilegne sig fx bøjningsformer for navneord, udsagnsord, tillægsord samt sætningskonstruktioner, såvel lette som sværere. Fx:

- **Flertalsbøjninger** (*biler og gulerødder*)
- **Forholdsordene** *i og på, ovenfor og nedenfor*.
- **Kender ikke ret mange udsagnsord**; fx *jagte og plukke*.
- **Har svært ved at skelne mellem personlige stedord**; *Han, hun, den og de*.
- **Mangler mange tillægsord**; *Tyk, tynd, gul og rund*.
- **Negationer**; *Bilen er ikke sort*.
- **Passiv-sætninger**; *pigen bliver jaget af hunden*.
- **Omsagnsled til grundled**; *drengen, som spiser æblet, er glad*
- **Sammenligninger**; *Bilen er længere end cyklen*.
- **Indskudte sætninger**; *Drengen, hunden jagter, er glad*.
- **Relativsætninger**; *Eventyret er i bogen, som er blå*.
- **X men ikke Y-sætninger**; *Peter men ikke Rikke er glad*
- **Ikke kun X men også Y-sætninger**; *Ikke kun Peter men også Rikke er glad*.

Vær opmærksom på, at sætninger med negationer, sammenligninger samt "XY-sætningstyperne" bl.a. er faste dele af matematikkens sprog. Dermed kan elevens sproglige huller meget let føre til problemer med at tilegne sig faglige færdigheder, bl.a. i matematik.

Når eleven scorer S i materialet

Eleven har generelt fat på de mest grundlæggende bøjningsformer for navneord, kender typisk de mest grundlæggende forholdsord og tillægsord og har styr på de mest basale sætningskonstruktioner

Eleven vil dog typisk stadig have svært ved:

- **Omsagnsled til grundled**; *drengen, som spiser æblet, er glad*.
- **Sammenligninger**; *Bilen er længere end cyklen*.
- **Forholdsordene** *ovenfor og nedenfor*.
- **Indskudte sætninger**; *drengen, hunden jagter, er glad*.
- **Relativsætninger**; *eventyret er i bogen, som er blå*.
- **X men ikke Y-sætninger**; *Peter men ikke Rikke er glad*.
- **Ikke kun X men også Y-sætninger**; *ikke kun Peter men også Rikke er glad*.

Vær opmærksom på, at "XY-sætningstyperne" samt sammenligninger bl.a. er faste dele af matematikkens sprog. Dermed kan elevens sproglige huller føre til problemer med at tilegne sig faglige færdigheder, bl.a. i matematik.

Når eleven scorer F i materialet

Eleven har generelt godt styr på såvel bøjningsformer som ordtyper. Eleven behersker også de fleste sætningskonstruktioner.

Eleven kan dog stadig have svært ved fx:

- **Omsagnsled til grundled**; *drengen, som spiser æblet, er glad*.
- **Relativsætninger**; *eventyret er i bogen, som er blå*.
- **X men ikke Y-sætninger**; *Peter men ikke Rikke er glad*.
- **Ikke kun X men også Y-sætninger**; *ikke kun Peter men også Rikke er glad*.

Vær opmærksom på, at "XY-sætningstyperne" bl.a. er faste dele af matematikkens sprog. Dermed kan eventuelle sproglige huller føre til problemer med at tilegne sig faglige færdigheder, bl.a. i matematik.

Forslag til, hvordan man kan arbejde med den unges kendskab til forskellige sætningstyper og bøjningsformer.

I løbet af en dag modtager vi mange informationer; i skolen bliver mange informationer givet i form af kollektive beskeder. Hvis både ordforrådet, kendskabet til bøjninger og forskellige sætningsopbygninger er mangelfuldt, kan rigtig mange vigtige informationer gå tabt. Som professionel er det derfor vigtigt at tænke over, hvordan vigtige budskaber leveres, og om nogle unge evt. har brug for, at informationerne gentages eller evt. formuleres på en anden måde.

I skolesammenhæng er det særligt vigtigt, at vi som professionelle er opmærksomme på, at visse typer af sætninger er knyttet til bestemte fag. Fx optræder "X men ikke Y-sætninger" hyppigt i matematik, fysik og kemi, mens længere indskudte sætninger og sammenligninger optræder i en del skønlitteratur samt i fx historie-, geografi- og biologi-

bøgerne. Brug af datidsbøjning er selvsagt ret anvendt i historiebøgerne, mens brug af konstruktioner, der udtrykker fremtid, er fremherskende i sci-fi-genren.

Hvis den unge ikke kender til den givne måde at bygge sætninger op på, og mangler kendskab til bøjninger, kan det altså i yderste konsekvens betyde, at fag-faglig viden går tabt.

Inden for skolens rammer kan kendskabet til forskellige sætningstyper og bøjninger understøttes ved fx:

- At den unge møder mange typer af litteratur og mange genrer, og at der ved hver type tales eksplicit om, hvilke sproglige og grammatiske træk der kendetegner netop denne.
- Øvelser i at omskrive sætninger, fx fra aktiv til passiv, fra informerende til spørgende, fra ental til flertal eller fra nutid til datid/fremtid. Hvad sker der med sætningens led? Bliver de forskellige led flyttet til et andet sted i sætningen?
- Give den unge hele, færdige sætninger og samtidig angive i hvilke sammenhænge disse sætninger er mest anvendelige.
- Lave "gættelege", hvor en genstand fx skal beskrives uden at genstanden benævnes.
- At faglæreren i alle fag forklarer særlige sætningskonstruktioner og deres betydning.

Materiale 3

Eleven bliver bedt om ordret at gentage nogle sætninger, som bliver længere og længere. Materialet siger noget om, hvorvidt eleven kan afkode sætningernes indhold. Hvis eleven ikke kan gentage en længere sætning, er det fordi indholdet ikke er forstået.

Når eleven scorer M i materialet

Eleven kan kun gentage sætninger med få stavelser.

Dette viser bl.a. at eleven:

- Har et meget lille, unuanceret ordforråd.
- Forstår ganske få og unuancerede sætningskonstruktioner.
- Typisk selv bruger få, faste og korte sætnings-konstruktioner.

Når eleven scorer S i materialet

Eleven kan gentage sætninger med en nogle stavelser, men ikke lange sætninger.

Dette viser bl.a. at eleven:

- Har et unuanceret ordforråd.
- Forstår forholdsvis enkle og unuancerede sætningskonstruktioner
- Typisk selv vil bruge kortere sætningskonstruktioner.

Når eleven scorer F i materialet

Eleven kan gentage forholdsvis lange sætninger.

Dette viser bl.a., at eleven:

- Har et rimeligt stort og nuanceret ordforråd.
- Forstår mange sætningstyper.
- Typisk selv kan udtrykke sig med nuancer og med komplekse sætningskonstruktioner.

Eleven har dog formentlig fortsat brug for at tilegne sig flere sætningstyper for at blive i stand til at udtrykke sig endnu mere nuanceret.

For forslag til arbejdet med ordforråds-nuancering samt sætningskonstruktioner se ovenfor under Materiale 1 og 2.